

Критерії та показники фінансово - економічної безпеки підприємства

Сучасний стан економіки України характеризується швидкими змінами умов функціонування підприємства, загрозами його фінансовим інтересам з боку окремих суб'єктів господарювання, високим рівнем фінансових ризиків. Тому важливим завданням щодо забезпечення життєздатності підприємства є гарантування його фінансово-економічної безпеки.

В Україні і за кордоном цією проблемою займалися О.І. Барановський, В.В. Бурцев, О. Д. Василик, М.Ю. Дмитрієва, М.М. Єрмошенко, Я. А. Жаліло, Н.П. Капустін, О.Ф. Новикова, Є.А. Олейніков, Г.А. Пастернак-Таранушенко та інші. Вирішенню окремих аспектів фінансової безпеки на рівні суб'єктів господарювання приділяли увагу такі вітчизняні та зарубіжні дослідники, як О.В. Ареф'єва, І.О. Бланк, А.Е. Воронкова, С.М. Ілляшенко, Г.В. Задорожний, Г.В. Козаченко, Л.А. Костирко, В.П. Пономарьов, О.О. Терещенко, В.В. Шликов та інші.

Метою даного дослідження є визначення і обґрунтування основних показників фінансово-економічної безпеки та з'ясування основних критеріїв безпечного фінансового стану підприємства.

Як показав аналіз досліджень, на сьогоднішній день можна виділити два підходи до оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства, а саме:

- 1) індикаторний підхід;
- 2) ресурсно-функціональний підхід.

Індикаторний підхід базується на визначенні індикаторів, тобто порогових значень показників, які характеризують платоспроможність та фінансову стійкість підприємства, що відповідають певному рівню його фінансової безпеки.

Значення часткових індикаторів встановлюють на рівні:

- середньогалузевих значень вказаних показників;
- показників, що характеризують діяльність підприємств, які займають лідируюче положення в галузі;

- нормативних значень показників згідно законодавчих документів;
- ідеальних значень показників, яких необхідно досягнути у відповідності до стратегії розвитку підприємства тощо.

До основних індикаторів, що характеризують рівень фінансово-економічної безпеки на підприємствах України, відносять:

1. Показники, що визначають фінансову стійкість:

- Коефіцієнт автономії (нормативне значення - $K_{фа} \geq 0,5$)
- Коефіцієнт співвідношення власних і позикових коштів або коефіцієнт фінансового ризику (нормативне значення - $K_{фр} < 0,5$; критичне значення $K_{фр} = 1$)
- Коефіцієнт фінансової стійкості (нормативне значення $0,5 \leq K_{фс} \leq 0,9$)
- Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами коефіцієнт маневреності власного капіталу (нормативне значення $0,1 \leq K_{м} \leq 0,5$)
- Коефіцієнт співвідношення мобільних і іммобілізованих коштів або коефіцієнт структури капіталу (позитивна характеристика - зростання в динаміці)

2. Показники, що визначають платоспроможність:

- Коефіцієнт абсолютної ліквідності (нормативне значення $0,2 \leq K_{ал} = 0,5$)\
- Коефіцієнт швидкої ліквідності або проміжний коефіцієнт ліквідності (нормативне значення $0,6 \leq K_{шл} = 0,8$)
- Коефіцієнт поточної ліквідності або загальний коефіцієнт покриття (нормативне значення $K_{пл} \geq 2,0$)

3. Показники, що визначають ділову активність

- Коефіцієнт загальної оборотності капіталу або ресурсовіддача (позитивна характеристика – зростання в динаміці)
- Фондовіддача (позитивна характеристика – зростання в динаміці)
- Коефіцієнт оборотності матеріальних оборотних активів або коефіцієнт оборотності запасів (позитивна характеристика – зростання в динаміці)
- Період обороту запасів (позитивна характеристика - зменшення в динаміці)

- Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (позитивна характеристика – зростання в динаміці)
- Період повернення кредиторської заборгованості (позитивна характеристика - зменшення в динаміці)
- Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (позитивна характеристика – зростання в динаміці)
- Період повернення дебіторської заборгованості (позитивна характеристика - зменшення в динаміці)

Для визначення фінансово-економічної надійності підприємства доцільно використовувати модель рейтингової оцінки підприємства. В основу даної моделі покладено відповідність показників фінансового стану підприємства рейтинговому числу, яке визначають за формулою:

$$R = 2K_M + 0,1K_{ПЛ} + 0,08K_{ок} + 0,45K_{рп} + K_{рвк} , \quad (1)$$

де K_M - коефіцієнт маневреності власного капіталу (коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами);

$K_{ПЛ}$ - коефіцієнт поточної ліквідності (загальний коефіцієнт покриття);

$K_{ок}$ - коефіцієнт загальної оборотності капіталу (ресурсовіддача);

$K_{рп}$ – рентабельність продажу (норма операційного прибутку);

$K_{рвк}$ – рентабельність власного капіталу.

При повній відповідності значень вказаних коефіцієнтів їх нормативному рівню, рейтинг підприємства буде дорівнювати 1. Фінансовий стан підприємства з рейтинговою оцінкою нижче 1 буде вважатися економічно ненадійним. Своєю чергою чим вищим буде рейтингове число тим вищою буде і економічна надійність підприємства.

У загальному вигляді алгоритм оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства наведено на рисунку 1.

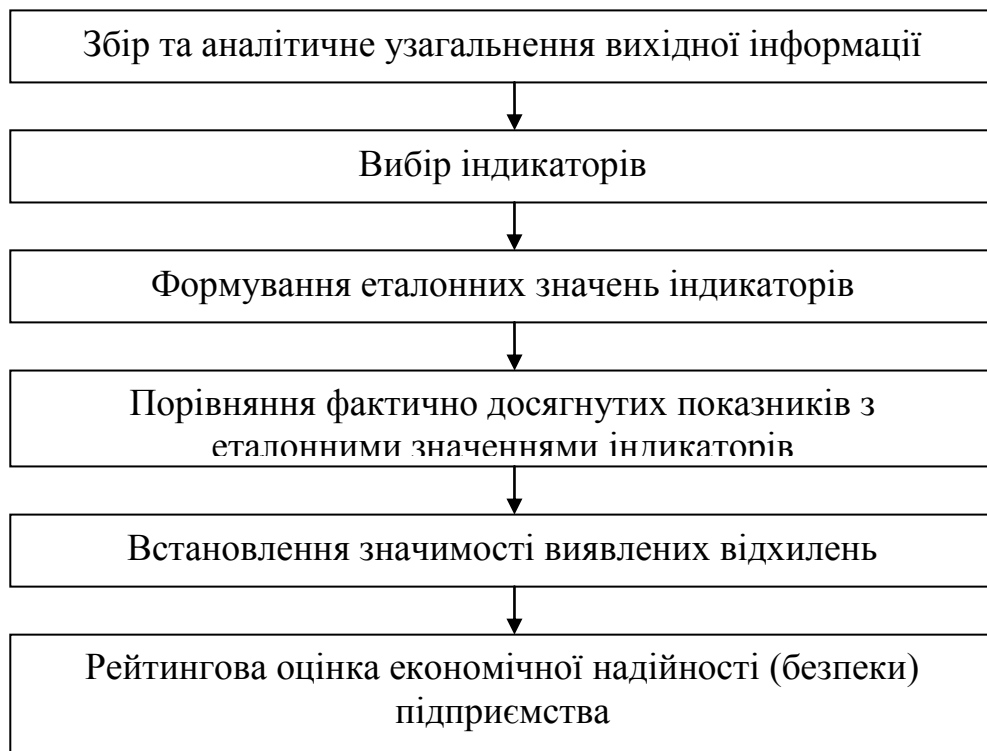

Рис. 1. Алгоритм оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства

Ресурсно-функціональний підхід виходить з необхідності забезпечення основних функціональних цілей економічної безпеки. До цих цілей можна віднести:

- забезпечення високої ефективності діяльності підприємства, його фінансової стійкості та незалежності;
- забезпечення технологічної незалежності підприємства та досягнення високої конкурентної спроможності його технологічного потенціалу;
- забезпечення високої ефективності діяльності менеджменту на всіх рівнях управління підприємством;
- високий рівень кваліфікації персоналу підприємства та його інтелектуального потенціалу;
- забезпечення безпеки персоналу підприємства його капіталу, майна та комерційних інтересів.

Часткові функціональні критерії економічної безпеки визначають за формулою:

$$K_f = Z_y : (B + Z_p), \quad (2)$$

де K_{ϕ} - частковий функціональний критерій рівня окремої складової економічної безпеки підприємства;

Z_y - сукупний упереджений збиток за окремою функціональною складовою економічної безпеки підприємства;

B – сукупні витрати пов’язані з реалізацією заходів по недопущенню негативного впливу виявлених загроз;

Z_p – сукупний понесений збиток за окремою функціональною складовою економічної безпеки підприємства.

Сукупний (узагальнюючий) критерій економічної безпеки визначається за формулою:

$$K_c = K_{\phi 1} \times d_1 + \dots + K_{\phi n} \times d_n, \quad (3)$$

де K_c – сукупний критерій економічної безпеки підприємства;

K_{ϕ} - частковий функціональний критерій рівня окремої складової економічної безпеки підприємства;

d – питома вага значимості впливу окремої функціональної складової на економічну безпеку підприємства в цілому. Сумарне значення показника d дорівнює 1.

Алгоритм оцінки стану економічної безпеки підприємства при застосуванні ресурсно-функціонального підходу наведено на рисунку 2.

Підсумовуючи, необхідно зауважити, що забезпечення фінансової безпеки є однією з пріоритетних задач керівництва підприємства. Недосконалість фінансового ринку, законодавчої бази, специфіка функціонування української економіки і кожного конкретного підприємства загострюють проблеми забезпечення фінансової безпеки та обумовлюють ситуативний підхід до її оцінки.

Рис. 2. Алгоритм оцінки стану економічної безпеки підприємства при застосуванні ресурсно-функціонального підходу

Література

1. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки - Ареф'єва О. В., Кузенко Т. Б. // Актуальні Проблеми Економіки 2009 р., №1(91), с. 98-103
2. Кублікова Т.Б. Ключевые факторы привлечения прямых иностранных инвестиций в Украину / Т.Б. Кублікова // Oeconomia, Agerium, Jus Актуальная тема – 2012. – № 4–5 (05–06) август-октябрь – С. 91-94.
3. Лысенко Ю.Г. Корпоративное управление крупным промышленным комплексом / В.Н. Андриенко, Т.Ю. Беликова и др / под общ. ред. Ю.Г. Лысенко и В.Н. Андриенко. - Донецк ООО: "Юго-Восток, Лтд", 2009. - 327 с.
4. Т. Г. Васильців, О. Р. Ярошко, Фінансова безпека підприємства: місце в системі економічної безпеки та пріоритети посилення на посткризовому етапі розвитку економіки // Науковий вісник НЛТУ України 2011 р., № 21.02, с. 132-136